

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри міжнародних відносин і
політичної філософії
Протокол № 1 від 02.09.2024 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи



Каріна НЕМАШКАЛО

ФІЛОСОФІЯ

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань
Спеціальність
Освітній рівень
Освітня програма

**07 Управління та адміністрування
071 Облік і оподаткування
перший (бакалаврський)
Облік і аудит**

Статус дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

**обов'язкова
українська**

Розробники:
д.філос.н., проф.;
к.філос.н., доц.

Олег КУЗЬ
Ігор БІЛЕЦЬКИЙ

Завідувач кафедри
міжнародних відносин і
політичної філософії

Олег КУЗЬ

Гарант програми

Ольга ФАРТУШНЯК

Харків
2025

ВСТУП

«Філософія» є обов'язковою навчальною дисципліною циклу загальної підготовки спеціальності 071 «Облік і оподаткування» першого (бакалаврського) рівня.

Актуальність вивчення дисципліни «Філософія» обумовлена необхідністю оволодіння основами загальної духовної культури, перш за все, – культури мислення, та формування сучасного наукового світогляду.

Об'єктом навчальної дисципліни є найбільш загальні характеристики та фундаментальні принципи буття, існування культури та суспільства.

Предмет навчальної дисципліни – відносини людини і світу, специфіка буття людини; сутність, форми та структура знання / пізнання.

Мета навчальної дисципліни – формування і розвиток у здобувачів вищої освіти особистісних якостей та формування загальнокультурних компетенцій у вигляді системи світоглядних знань про буття людини, суспільства, природи.

Завданнями навчальної дисципліни є:

- формування частини загальних компетентностей на підставі узагальнення вже набутих знань здобувачів;
- ознайомлення зі специфікою філософсько-світоглядного освоєння дійсності та формування на цій основі цілісної наукової картини світу;
- формування навичок критичного мислення та їх застосування до аналізу суспільства та його підсистем;
- навчання навичкам самостійного пошуку, оброблення та аналізу інформації;
- усвідомлення цінностей громадянського суспільства та необхідності його сталого розвитку.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна, визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
ПР15	ЗК01
	ЗК02
	СК10
	СК11
ПР17	ЗК03
	ЗК05
	ЗК06
	ЗК07
	СК10
ПР21	ЗК02

	ЗК03
	ЗК05
	ЗК06
	ЗК12
ПР22	ЗК14
	ЗК16
ПР23	ЗК15

де,

ЗК01. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК02. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК03. Здатність працювати в команді.

ЗК05. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК06. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК07. Здатність бути критичним та самокритичним.

ЗК12. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК14. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя.

ЗК16. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

СК10. Здатність застосовувати етичні принципи під час виконання професійних обов'язків.

СК11. Демонструвати розуміння вимог щодо професійної діяльності, зумовлених необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

ПР15. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження соціально-економічних явищ і господарських процесів на підприємстві.

ПР17. Вміти працювати як самостійно, так і в команді, проявляти лідерські якості та відповідальність у роботі, дотримуватися етичних принципів, поважати індивідуальне та культурне різноманіття.

ПР21. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

ПР22. Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ПР23. Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Філософія як універсальне знання. Історія філософії

Тема 1. Філософія як універсальний тип знань

1.1. Природа філософського знання. Основні функції філософії.

Специфіка філософського знання. Предмет філософії. Основні функції та методи філософії.

1.2. Філософія та світогляд. Типи світогляду.

Філософія як теоретичне ядро світоглядного знання. Світогляд. Структура і функції світогляду. Типи світогляду (міфологічний, релігійний, науковий, філософський).

1.3. Структура філософського знання.

Соціально-історичні та духовні умови виникнення та розвитку філософії. Диференціація філософського знання. Основні філософські напрями, школи, дисципліни. Історія філософії – періодизація та основні ознаки діалогу концепцій на різних етапах розвитку духовної культури, цивілізації, суспільства.

Тема 2. Стародавня філософія

2.1. Давньоіндійська і давньокитайська філософія.

Значення філософії Стародавнього Сходу щодо розвитку світової філософії. Філософія Стародавньої Індії. Філософія Стародавнього Китаю.

2.2. Давньогрецька натурфілософія.

Значення античної філософії для західноєвропейської та світової культури. Періодизація античної філософії. Натурфілософія. Проблема першоеlementу.

2.3. Класична філософія Сократа, Платона, Арістотеля.

Сократ і софісти: звернення до людини, пошуки абсолютного та відносне знання. Філософська система Платона. Енциклопедична філософська система Арістотеля.

2.4. Стоїцизм, епікуреїзм, скептицизм.

Елліністична філософія (стоїцизм, епікуреїзм, скептицизм). Філософія еллінізму та раннє християнство.

Тема 3. Філософія епохи Середньовіччя та Відродження

3.1. Становлення та розвиток філософії середньовіччя.

Загальна характеристика середньовічної філософії. Вплив християнства на середньовічну філософію. Співвідношення віри та розуму в середньовічній філософії. Патристика (А. Аврелій) і схоластика (Т. Аквінський). Реалізм та номіналізм.

3.2. Антропоцентризм і гуманізм філософії епохи Відродження.

Особливості філософії епохи Відродження. Вплив розвитку мистецтв (живопису, літератури), математики, механіки на уявлення про Всесвіт та творчу природу людини. Натурфілософія М. Кузанського, Дж. Бруно, Г. Галілея.

3.3. Соціальна філософія епохи Відродження.

Образ володаря у М. Макіавеллі. Пошуки ідеального суспільства (Т. Мор, Т. Кампанелла).

Тема 4. Філософія Нового часу

4.1. Розвиток науки та філософська картина світу у XVI – XVII ст.

Філософія Нового часу: розвиток математики та природничих наук. Віра у розум та суспільний прогрес.

4.2. Емпіризм і раціоналізм.

Гносеологія (суб'єкт та об'єкт пізнання). Індуктивний та дедуктивний методи пізнання. Емпіризм (Ф. Бекон, Д. Локк, Д. Юм). «Привиди свідомості» Ф. Бекона. Раціоналізм (Р. Декарт, Г. Лейбніц, Б. Спіноза). «Cogito ergo sum» та вчення про метод Р. Декарта. Монадологія Г. Лейбніця. Гносеологічні суперечки у філософії Нового часу (Д. Локк і Г. Лейбніц). Ірраціоналізм Б. Паскаля.

4.3. Основні ідеї філософії Просвітництва.

Соціальна філософія Просвітництва (людина-громадянин, теорії виникнення держави, суспільний договір Дж. Локка, природне право, правова держава, концепція розподілу влади Монтеस्क'є, народовладдя Ж.-Ж. Руссо). Прагнення у Просвітництві до свободи, рівності та братерства. Французький матеріалізм, концепція детермінізму.

Тема 5. Німецька класична філософія

5.1. Загальна характеристика німецької класичної філософії.

Раціоналізм німецької класичної філософії. Передумови виникнення та головні досягнення німецької класичної школи.

5.2. Гносеологічна концепція І. Канта.

Теорія пізнання І. Канта (апріорне – знання до досвіду та апостеріорне – знання на основі досвіду; пізнавальні здібності людини: розсудок, здатність судження, розум). Етичні погляди І. Канта (категоричний імператив). Науковчення І. Фіхте. Філософія тотожності Ф. Шеллінга.

5.3. Абсолютний ідеалізм Г. В. Ф. Гегеля.

Філософська система Г. В. Ф. Гегеля. Абсолютна ідея. Панлогізм. «Енциклопедія філософських наук». «Наука логіки». Суб'єктивний, об'єктивний та абсолютний дух у «Філософії духа». Розвиток діалектики Г. В. Ф. Гегелем.

5.4. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха. Виникнення марксизму.

Матеріалізм Л. Фейєрбаха. Критика релігії. Етичні погляди. Вплив ідей німецьких класиків на філософію марксизму. Розуміння К. Марксом розвитку суспільства (суспільно-економічні формації). Проблема відчуження людини.

Значення та етапи розвитку філософії марксизму. Неомарксизм.

Тема 6. Сучасна світова філософія

6.1. Соціокультурні умови розвитку філософії XX – XXI ст.

Загальна характеристика розвитку сучасної філософії. Вплив соціокультурного, духовного стану в суспільстві, розвитку науки та техніки на філософію сучасності. Основні напрямки сучасної філософії.

6.2. Розвиток позитивістської традиції в сучасній філософії.

Позитивізм, неопозитивізм, постпозитивізм. Аналітична філософія (Б. Рассел, Л. Вітгенштейн). Логіко-лінгвістичний напрямок аналітичної філософії. Віденський гурток (М. Шлік). Філософія науки («критичний раціоналізм» К. Поппера, «дослідницькі програми» науки І. Лакатоса, методологічний релятивізм П. Фейєрабенда, історичний розвиток наукового знання у Т. Куна). Прагматизм (Ч. Пірс).

6.3. Антропологічна складова сучасної філософії.

Вплив «філософії волі», «філософії життя» на формування екзистенціально-антропологічної складової сучасної філософії. Екзистенціалізм (основні напрями та поняття). М. Гайдеггер, К. Ясперс, Ж.-П. Сартр, А. Камю. «Сутність» та «існування» людини в екзистенціальній філософії. Філософія психоаналізу: вчення про несвідоме у психіці людини (З. Фройд, К. Юнг).

6.4. Ситуація постмодерну в сучасній філософії.

Герменевтика (основні поняття, проблема розуміння та інтерпретації). Г. Гадамер, П. Рікер. Феноменологія Е. Гуссерля (феноменологічна редукція, інтенціональність). Структуралізм та постструктуралізм. «Ситуація постмодерну». Концепція смерті суб'єкта: М. Фуко, Р. Барт. «Деконструкція» Жака Дерріда. Дискурсивний світ навколо нас. «Симулякр» Жана Бодрієра. Гіпертекст. Політизація науки та знання.

Тема 7. Традиції вітчизняної філософської думки

7.1. Джерела розвитку вітчизняної філософії.

Місце вітчизняної філософії у світовій філософії. Періодизація історії вітчизняної філософії. Філософія Київської Русі. Філософія у братських школах (Острозький культурно-освітній центр). Діяльність Києво-Могилянської академії (Ф. Прокопович).

7.2. Кордоцентризм як парадигма української філософії.

Філософія Г. Сковороди (дві натури, три світи). Філософські ідеї П. Юркевича. Кордоцентризм в українській філософії.

7.3. Особливості розвитку вітчизняної філософії XX – XXI ст.

Київська школа екзистенційної філософії. М. Бердяєв. Загальні тенденції розвитку сучасної вітчизняної філософії в єдності з розвитком наукового знання (В. Вернадський та ін.). Д. Чижевський – історик української філософії.

Змістовий модуль 2. Теоретична і практична філософія

Тема 8. Філософія буття (метафізика й онтологія)

8.1. Основні онтологічні проблеми.

Метафізика та онтологія як концепції буття. Буття як філософська категорія.

8.2. Історико-філософські концептуалізації буття.

Філософські концепції буття. Проблеми буття в історико-філософському окресленні. Основні складові буття. Онтологічна будова світу за сучасною наукою. Підстави існування світу. Виділення сфер буття в історії філософії та сучасній онтології. Основні онтологічні філософські категорії.

8.3. Простір і час.

Простір та час: їх характеристики, субстанціальна та реляційна концепції.

8.4. Філософія про рух та причинність.

Філософське поняття руху. Причинність у філософському розумінні світу.

Тема 9. Пізнання як предмет філософського аналізу (гносеологія та епістемологія)

9.1. Виникнення і природа свідомості. Сутність психічного.

Свідомість як духовне життя і найвищий рівень психічної активності (основні філософські концепції походження свідомості). Основні властивості і функції свідомості. Свідомість і самосвідомість.

9.2. Свідомість та мислення. Свідомість і мова. Свідомість як умова відтворення людської культури.

Свідомість і мислення. Проблема несвідомого. Філософія про генезу свідомості. Проблеми свідомості в сучасній філософії. Значення розуму, трудової діяльності, соціального життя, мови у формуванні свідомості. Історико-філософське розуміння свідомості. Концепції свідомості та її структура. Компоненти та рівні свідомості.

9.3. Основні гносеологічні проблеми. Сутність та структура пізнавального процесу.

Пізнання як предмет філософського аналізу. Основні підходи, принципи та концепції сучасної гносеології. Агностицизм. Сутність та структура пізнавального процесу. Загальні рівні пізнання навколишнього світу (чуттєвий, раціональний, ірраціональний). Підрівні чуттєвого пізнання (почуття, сприйняття, уявлення). Пам'ять (вербально-акустичне та семантичне запам'ятовування). Репродуктивна та творча уява. Підрівні раціонального пізнання (поняття, судження, умовивід). Інтелектуальна інтуїція.

9.4. Особливості, рівні та методи наукового пізнання.

Наука та наукове знання. Основні положення сучасної епістемології. Специфіка наукового пізнання, світоглядний статус науки. Структура сучасної науки. Класична та сучасна наука. Емпіричний та теоретичний рівні наукового пізнання. Експеримент, моделювання. Основні методи наукового пізнання (аналіз, синтез, аксіоматичний, конструктивістський, гіпотетико-дедуктивний, прагматичний, описовий та ін.).

9.5. Істина та її критерії.

Проблема істини та її критерії. Види істини (абсолютна, відносна, кореспондентська, когерентна, конвенціональна, прагматична). Практика у процесі пізнання. Наука як основа буття сучасної (техногенної) цивілізації.

Тема 10. Філософська антропологія

10.1. Історико-філософські уявлення про природу та сутність людини.

Специфіка філософського розгляду проблеми людини. Філософія про природу та сутність людини. Основні філософські визначення людини. Німецька філософська антропологія (М. Шелер, А. Гелен, Е. Кассілер та ін.).

10.2. Антропосоціогенез.

Походження людини. Біологічна та соціальна природа людини.

10.3. Індивід, індивідуальність, особистість.

Проблема смислу життя людини. Вирішення філософією проблеми життя, смерті та безсмертя людини. Філософія творчості.

Тема 11. Соціальна філософія

11.1. Визначення суспільства, суспільні відносини та структура суспільства.

Філософський аналіз суспільства. Суспільство як система, що саморозвивається. Специфіка суспільних законів і соціального пізнання. Основні сфери суспільного життя. Суспільні відносини та соціальна структура суспільства. Соціальна нерівність. Соціальний статус.

11.2. Історико-філософські концепції суспільства. Сутність та критерії суспільного прогресу.

Основні філософські концепції розуміння суспільства. Роль потреб та інтересів у формуванні суспільних відносин. Сутність та критерії суспільного прогресу. Теоретичні моделі суспільства. Потреби та інтереси як онтологічний рівень суспільного життя.

11.3. Політичні та соціокультурні засади економіки.

Економіка в системі суспільних відносин. Економіка і політика. Економіка і культура. Філософське тлумачення економічних теорій. Гроші та фінанси у просторі економіки.

Тема 12. Філософія економіки та філософія грошей

12.1. Економіка як предмет вивчення філософії.

Економіка як предмет філософського аналізу. Проблемне поле, рівні концептуалізації та статус філософії економіки. Економічний детермінізм щодо розуміння суспільних відносин.

12.2. Технологічні, наукові, фінансові та соціальні засади економічного життя.

Суспільне виробництво. Праця. Власність та її філософське визначення. Технології. Наука як виробництво знань. Фінансова цивілізація. Феномен грошей. Дар, обмін та гроші: історико-філософські конотації.

12.3. Економічна культура. Моральні аспекти економічної діяльності.

Культурний детермінізм щодо інтерпретації суспільних відносин: Макс Вебер, Георг Зіммель. Мораль, культура та економіка. Релігійний чинник економічних перетворень.

12.4. Філософія грошей: предмет, концептуалізації, проблеми.

Філософія грошей: інституалізація, досягнення, проблеми. Гроші та сучасна цивілізація. Фінансовий капіталізм.

Перелік практичних (семінарських) занять / завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) занять / завдань

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1.	Практичне (семінарське) заняття 1 1. Природа філософського знання. Основні функції філософії. Предмет філософії. 2. Філософія та світогляд. Типи світогляду. 3. Структура філософського знання
Тема 2.	Практичне (семінарське) заняття 2 1. Давньоіндійська і давньокитайська філософія. Значення філософії Стародавнього Сходу для розвитку світової філософії. 2. Давньогрецька натурфілософія. Значення античної філософії щодо розвитку західноєвропейської та світової культури. 3. Класична філософія Сократа, Платона, Арістотеля. 4. Елліністична філософія (стоїцизм, епікуреїзм, скептицизм). Філософія еллінізму та раннє християнство
Тема 3.	Практичне (семінарське) заняття 3 1. Становлення та розвиток філософії середньовіччя. 2. Антропоцентризм і гуманізм філософії епохи Відродження. 3. Соціальна філософія епохи Відродження
Тема 4.	Практичне (семінарське) заняття 4 1. Розвиток науки та філософська картина світу у XVI – XVII ст. Віра у розум та суспільний прогрес. 2. Емпіризм і раціоналізм. Проблема наукового методу. 3. Основні ідеї філософії Просвітництва. Чому Модерн (сучасність) вважається реалізованим проєктом Просвітництва?
Тема 5.	Практичне (семінарське) заняття 5 1. Загальна характеристика німецької класичної філософії. 2. Гносеологічна концепція І. Канта. 3. Абсолютний ідеалізм Г. В. Ф. Гегеля. 4. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха.

	Виникнення марксизму
Тема 6.	Практичне (семінарське) заняття 6 1. Соціокультурні умови розвитку філософії XX – XXI ст. 2. Розвиток позитивістської традиції в сучасній філософії. Позитивізм, неопозитивізм, постпозитивізм. 3. Антропологічна складова сучасної філософії. 4. Ситуація постмодерну в сучасній філософії
Тема 7.	Практичне (семінарське) заняття 7 1. Джерела розвитку вітчизняної філософії. 2. Кордоцентризм як парадигма української філософії. 3. Особливості розвитку вітчизняної філософії XX – XXI ст.
Тема 8.	Практичне (семінарське) заняття 8 1. Основні онтологічні проблеми. 2. Історико-філософські концептуалізації буття. 3. Характеристики буття
Тема 9.	Практичне (семінарське) заняття 9 1. Виникнення і природа свідомості. Сутність психічного. 2. Свідомість та мислення. Свідомість і мова. Свідомість як умова відтворення людської культури. 3. Сутність та структура пізнавального процесу. 4. Особливості, рівні та методи наукового пізнання. 5. Істина та її критерії
Тема 10.	Практичне (семінарське) заняття 10 1. Історико-філософські уявлення про природу та сутність людини. 2. Антропосоціогенез. 3. Індивід, індивідуальність, особистість.
Тема 11.	Практичне (семінарське) заняття 11 1. Суспільство як предмет філософського аналізу. 2. Сутність та критерії суспільного прогресу. 3. Підсистеми суспільства та їх взаємодія
Тема 12.	Практичне (семінарське) заняття 12 1. Економіка як предмет філософського аналізу. 2. Технологічні, наукові, фінансові та соціальні засади економічного життя. 3. Економічна культура. Моральні аспекти економічної діяльності. 4. Філософія грошей

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Теми 1 – 12	Вивчення лекційного / теоретичного матеріалу. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою

Теми 1 – 12	Підготовка до практичних (семінарських) занять (участь у дискусії, полеміці, дебатах)
Теми 1 – 12	Підготовка аналітичних повідомлень (презентацій)
Підготовка та презентація есе (теми 1 – 12)	Створення тексту есе за запропонованими темами та його презентація у вигляді публічної промови
Теми 1 – 12	Підготовка до експрес-опитування за попередніми темами
Теми 1 – 12	Підготовка до підсумкової письмової контрольної роботи

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Для набуття визначених програмних результатів навчання та активізації освітнього процесу викладання навчальної дисципліни передбачає застосування таких методів, як:

Словесні (академічні лекції (теми 1–3; 5; 8; 10; 11), проблемна лекція (теми 4; 6; 9), лекція-діалог (тема 7), лекція-провокація (тема 12)).

Наочні (демонстрація (теми 1 – 12)).

Практичні (практична робота (теми 1 – 12), презентація есе (теми 8–12), дискурс-аналіз (тема 12)).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів:

– для дисциплін з формою семестрового контролю «екзамен» (іспит): максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє здобувачу вищої освіти скласти екзамен (іспит) – 35 балів;

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться у формі семестрового екзамену (іспиту). Складання семестрового екзамену (іспиту) здійснюється під час екзаменаційної сесії.

Максимальна сума балів, яку може отримати здобувач вищої освіти під час екзамену (іспиту) – 40 балів. Мінімальна сума, за якою екзамен (іспит) вважається складеним – 25 балів.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається:

– для дисциплін з формою семестрового контролю «екзамен» (іспит) – сумуванням балів за поточний та підсумковий контроль.

Під час викладання навчальної дисципліни «Філософія» (форма семестрового контролю – *екзамен*) використовується *поточний та семестровий контроль*:

Поточний контроль:

- презентація аналітичних доповідей (16 балів);
- письмова контрольна робота (12 балів);
- есе (12 балів);
- експрес-опитування (20 балів).

Семестровий контроль: екзамен (40 балів).

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

Приклад екзаменаційного білета та критерії оцінювання для навчальної дисципліни

Приклад екзаменаційного білета

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Спеціальність «071 Облік і оподаткування»
Освітньо-професійна програма «Облік і аудит»
Семестр I
Навчальна дисципліна «Філософія»

Екзаменаційний білет № 1

Завдання 1 (стереотипне, 6 балів)

Заповніть таблицю, в якій би встановлювалась відповідність між класичними філософськими працями та їх авторами – **праці**: «Сума теології», «Місто сонця», «Феноменологія духа», «Новий органон», «Монадологія», «Німецька ідеологія», «Про дух законів», «Логіко-філософський трактат», «Метафізика», «Левіафан», «Критика чистого розуму», «Так казав Заратустра»; **автори**: Т. Аквінський, Арістотель, Ф. Бекон, Л. Вітгенштейн, Г.-В.-Ф. Гегель, Т. Гоббс, Ж. Дерріда, Т. Кампанелла, І. Кант, Дж. Локк, Г. Ляйбніц, К. Маркс, Ш.-Л.Монтеск'є, Ф. Ніцше.

Праці	Автори

Завдання 2 (стереотипне, 5 балів)

Хто з цих філософів НЕ належить до позитивістської течії у філософії:

А. Бергсон, Л. Вітгенштейн, Г.-В.-Ф. Гегель, Е. Гуссерль, Ф. Енгельс, І. Кант, О. Конт, С. К'єркегор, Е. Мах, Ф. Ніцше, Ж.-П. Сартр, Г. Спенсер, Б. Спіноза, М. Шлік, А. Шопенгауер.

Завдання 3 (стереотипне, 5 балів)

Вкажіть мислителів, філософія котрих базувалась на наступних ключових концептах: «воля»; «екзистенція»; «наукова парадигма»; «мислю – отже існую»; «лібідо»; «відчуження»; «tabula rasa»; «архетип»; «людина є міра всіх речей»; «Бог помер».

Завдання 4 (діагностичне), 12 балів

Концепт «соціального статусу» характеризує номінальні чи рангові показники соціальної диференціації? Чи залишається освіта у «постсучасному» світі чинником соціальної стратифікації?

Завдання 5 (евристичне), 12 балів

Філософія – це універсальна теоретична рефлексія про світ навколо нас. Тож, чи погоджуєтесь Ви з рефреном філософії Просвітництва – «Ідеї правлять світом»? Чи може Ви є апологетом Ф. Ніцше – «Любов і голод правлять світом»? Чи як майбутній фахівець з фінансів Ви розспівуєте: «Money makes the world go around»?

Затверджено на засіданні кафедри міжнародних відносин і політичної філософії, протокол № _____ від «___» _____ 20__ р.

Екзаменатор

к.філос.н., доц. Білецький І. П.

Зав. кафедри

д.філос.н., проф. Кузь О.М.

Критерії оцінювання

Кожен екзаменаційний білет складається з 5-х завдань (завдання 1–3 – стереотипного рівня; завдання 4 – діагностичного та завдання 5 – евристичного рівнів).

Відповідно до компетентнісного підходу екзаменаційні білети мають три рівні:

- 1) стереотипний (запам'ятовування та відтворення знань);
- 2) діагностичний (практичне застосування знань);
- 3) евристичний (створення нового знання).

Кожний рівень завдань оцінюється окремо, а загальна оцінка підраховується як сума оцінок за кожне завдання. Кількісний показник (бал) встановлюється залежно від ступеня виконання завдання. Максимальний бал за іспит – 40.

Завдання 1–3 стереотипного рівня подано у вигляді різноманітних тестових завдань на відтворення здобутих знань та містить 32 точки оцінювання, кожна правильна відповідь – 0,5 бали; максимальна кількість балів – 16.

Завдання 4 діагностичного рівня є відкритим питанням, що вимагає демонстрації навичок застосування отриманих знань. Максимальна кількість балів – 12.

Завдання 5 евристичного рівня є відкритим проблемним питанням, що потребує систематизованої, раціонально обґрунтованої, аргументованої

відповіді та має на меті демонстрацію навичок щодо створення нового знання. Максимальна кількість балів – 12.

Система оцінювання діагностичного та евристичного завдань

Ступінь виконання	Бал
Відповідь аргументована, виявляє глибину та оригінальність мислення. Містить засвоєний теоретичний / практичний матеріал у повному обсязі	12
Відповідь аргументована, виявляє глибину та оригінальність мислення. При оперуванні теоретичним / практичним матеріалом допущено незначні помилки	11
Відповідь в цілому аргументована, відтворює самостійність мислення, але бракує систематизації. При оперуванні теоретичним / практичним матеріалом допущено незначні помилки	10
Відповідь в цілому правильна, але бракує аргументованих висновків, допущено певні помилки при визначенні категорій, смислових зв'язків тощо	9
Відповідь виявляє обізнаність студента з проблематикою питання, але бракує аргументованих висновків, допущено певні помилки при визначенні категорій, смислових зв'язків тощо	8
Відповідь виявляє обізнаність студента з проблематикою питання, але бракує аргументованих висновків; виявлено певні труднощі при оперуванні теоретичним / практичним матеріалом	7
Присутнє лише часткове висвітлення змісту питання; виявлено певні труднощі при оперуванні теоретичним / практичним матеріалом	6
При відповіді на питання допущено суттєві помилки, які впливають на зміст; самостійність мислення виявлена лише частково	5
Відповідь виявляє лише загальне ознайомлення студента з проблематикою питання; самостійність мислення та висновки відсутні	4
Відповідь виявляє практичну відсутність у студента самостійності мислення; здатність робити узагальнення та теоретичні / практичні висновки відсутня	3
Відповідь не виявляє самостійності мислення; здатність робити узагальнення та теоретичні / практичні висновки відсутня; стереотипні знання не відтворено	2
Відповідь фактично не має перетину зі змістом питання	1

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Філософія: навчальний посібник / О. М. Кузь, В. Ф. Чешко, І. В. Жеребятнікова [та ін.]; Харківський національний економічний університет ім.

С. Кузнеця. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 271 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/23349>

2. Philosophy of Science [Electronic resource] : textbook / O. Kuz, V. Cheshko, I. Biletsky, P. Otenko; Simon Kuznets Kharkiv national university of economics. Kharkiv: S. Kuznets KhNUE, 2024. 162 p. Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/33109>

Додаткова

3. Гураленко Н. А. Філософія права (Структура філософії права): навч.-метод. посіб. / Гураленко Наталія; Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці: Букрек, 2021. 196 с.

4. Дзьобань О. П. Філософія науки: підручник / Олександр Дзьобань; Держ. наук. установа «Ін-т інформації, безпеки і права Нац. акад. прав. наук України». Київ; Одеса: Фенікс, 2024. 512 с.

5. Ільїн В. В. Філософія управління: навч. посіб. / В. В. Ільїн, М. В. Ситницький, О. І. Жилінська; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: Ліра-К, 2024. 249 с.

6. Козюбра М. І. Практична філософія права: монографія. Київ: Дух і Літера, 2024. 495 с.

7. Коннова Н. О., Кузь О. М., Чешко В. Ф. Трансбіополітичний хронотоп технологічної цивілізації: біо- і геополітичні конотації міжнародних відносин. *Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences*. Дніпро, 2022. Том 5. № 2. С. 142–150. DOI: <https://doi.org/10.15421/342229>

8. Коннова Н. О., Кузь О. М., Чешко В. Ф. Механізм трансбіополітичного переходу у геополітиці. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. Дніпро, 2022. Т. 14. № 2. С. 119–129. DOI: <https://doi.org/10.15421/352230>

9. Коннова Н. О., Коротков Д. С., Кузь О. М. Неефективність управлінських рішень як наслідок конфлікту цінностей і норм. *Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках*. Дніпро, 2023. № 6(1). С. 41–48. <https://doi.org/10.15421/342306>

10. Кузь О. М., Чешко В. Ф. Трансбіополітика: онтологія та метатеорія керованої еволюції. *Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences*. Дніпро, 2021. Том 4. № 1. С. 84–94. DOI: <https://doi.org/10.15421/342110>

11. Лакс М. Метафізика: сучасний вступний курс / Пер. з англ. М. Симчич, Є. Поляков; 2-е вид. Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2021. 608 с.

12. Рижак Л. В. Філософія: підручник / Людмила Рижак; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка; [вид. 2-ге, перероб., допов.]. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. 648 с.

13. Тесленко Т. В. Філософія інформаційно-цифрової економіки: монографія / Т. В. Тесленко; ВНПЗ «Дніпров. гуманітар. ун-т». Київ: Каравела, 2024. 359 с.

14. Філософія: навч.-метод. посіб. з курсу «Філософія» для студентів усіх спец. і форм навчання / [І. В. Владленова та ін.]; за ред. О. М. Городиської, О. О. Дольської; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2024. 199 с.

15. Філософія: терміни, поняття: Навчальний енциклопедичний словник / за наук. ред. д.філос.н., проф. В. Л. Петрушенка. Львів: Новий світ-2000, 2020. 506 с.

16. Фюрст М., Тринкс Ю. Філософія / Пер. з нім. Вахтанга Кебуладзе; 2-е вид. Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2019. 536 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

17. Бібліотека ім. В. Вернадського [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>.

18. Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України. Офіційний сайт: <https://filosof.com.ua/>

19. Найвидатніші філософи світу та України [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://philsci.univ.kiev.ua/biblio/dict.html>.

20. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Навчальна дисципліна «Філософія» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=3592>
<https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=3350>
<https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=10275>